

HRADIŠTĚ

střípky z historie
a současnosti

Pro TJ Sokol Plzeň - Hradiště, z.s., vydal Starý most s.r.o., Plzeň

Poděkování za pomoc při vydání knihy si zaslouží:

Zdeněk Červený, Petr Benda, Petr Flachs, Zbyněk Suchý, Jan Horný, Jaroslav Ornst a Jan Motlík

Knih vznikla za obrazové podpory a ze vzpomínek:

Marie Oliberiusové, Evy a Jiřího Suchých, Antonie a Vladimíra Řežných, Jaroslava Beránka, Milana Žáka, Oldřicha Holého, Josefa Motlíka nejml., Vladimíra Holého, Jaroslavy Průchové, Tomáše Mareše, Vladimíra Bednáře, Jitky Krátké, Jana Černého, Vladimíra Hrubého, Stanislava Tynkla, Rudolfa Pytlíka, Vlastimila Pytlíka, Zdenky Ženíškové, Pavla Vlnáře, Luboše Kurala, Petra Tatárka, Pravoslava Krále, Heleny Láskové, Václava Chmelíka, Jiřího Ženíška, Petra Folka, Libora a Martina Valečkových, Filipa Skočovského, Martina Kubeše, Martiny Hradecké, Jana Košťála, Věry Řezníčkové, Ládi Nového, Petry Hlaváčové, Ládi Kubeše, Jiřího Schwarze, Davida Šlesingera, Rostislava Staňka, Petry Formánkové a Ladislava Šmejdy

Zvláštní poděkování redakce patří skvělé paní Evě Roučka za množství zapůjčených unikátních fotografií, za krásné vyprávění i za to, že minulost už všem odpustila.

Knihu podpořili sponzoři:

Městský obvod Plzeň 2-Slovany, Martin Hrubý, Andrea a Marie Motlíkovi, Aleš a Ivanka Houdkovi, Jan Spour, Jan a Alena Hornyovi a Petr Panoš

Hradiště – střípky z historie a současnosti

Texty © Kolektiv autorů

Fotografie, dokumenty © Sbírký členů TJ Sokol Plzeň - Hradiště, soukromé sbírky obyvatel Hradiště, sbírky ÚMO Plzeň 2-Slovany, Západočeské muzeum v Plzni, František Zvoneček, Petr Mazný, Jaroslav Vogeltanz, sbírka Václava Harmáčka

Vydavatel © Starý most s.r.o., Plzeň

www.starymost.cz

www.fb.com/www.starymost.cz

Vydání první, 2019

DTP: Eva Haunerová, Starý most s.r.o., Vladimír Černý

Tisk: EUROPRINT a.s.

ISBN 978-80-87338-96-4

ÚVOD

Vydat historickou knihu vždy znamená potkat se s naší minulostí a oživit vzpomínky na to dobré i to zlé. Lidský mozek si naštěstí raději pamatuje to dobré, a tak při besedách a vzpomínání s pamětníky při přípravě knihy panovala povětšinou veselá nálada, občas promísená slzami dojetí, když jsme procházeli fotky z jejich mládí, ty krásné staré časy. Proto omluvte trochu té nostalgie, která na vás z knihy občas dýchne.

Knih „Hradiště – střípky z historie a současnosti“ mapuje osudy malé a staré osady založené už v halštatských dobách 6 tisíc let před Kristem, a jak někteří staří kronikáři připouští, „na samém konci světa“. Dodnes, jedete-li do Hradiště automobilem, musíte zpět po té samé cestě, po které jste sem přijeli. Silnice zde nepokračuje nikam. Cesta tu ale dnes už nekončí, a to díky iniciativě dlouholetého starosty, patrona a ochránce Slovan Lumíra Aschenbrennera, který prosadil v roce 2005 novou lávku pro pěší a cyklisty přes Úhluvu, která po mnoha stoletích konečně propojila hradištskou osadu s Radobyčicemi. Ne nadarmo se jí tu tedy říká Lemova lávka, a to podle starostovy přezdívky.

Knih je vydávána ke stoletému výročí místního Sokola Hradiště, tehdy ještě tělocvičného spolku Sokol Hradiště, jak jej hrdě nazývali jeho zakladatelé.

U sokolů se sluší na chvíli zůstat a připomenout si děje podstatné. Historie veškeré obce sokolské se začala psát roku 1862 díky jeho pánům zakladatelům Miroslavu Tyršovi a Jindřichu Fügnerovi a je později silně spjata se vznikem a rozvojem tehdejší Československé republiky. Hlavním posláním sokolů byla vždy tělovýchova a zdravá vlastenecká morálka. Znamé dobové heslo „ve zdravém těle zdravý duch“ platí dodnes. Sokolský duch byl prostoupen i slavnými legionářskými oddíly, které významnou měrou přispěly ke vzniku a vyhlášení samostatného státu Čechů a Slováků 28. října 1918. Po vyhlášení samostatnosti to byli právě sokolové, kteří hromadně nahrazovali rakouské vojáky a vstupovali do řad nově se formující Československé armády. V celé zemi vznikaly také další a další organizace Sokola, neboť pojmy jako láska k vlasti, bratrství a rovnost oslovily celou meziválečnou generaci Čechoslováků.

Také Sokol Hradiště byl založen v téhle slavné době přesně na den 10. června 1919 a u zrodu stála osobnost místního hradištského truhláře Jana Černého. Byl to tehdy pro všechny nový věk republiky a zároveň velká sláva.

Nedílnou součástí tehdejšího sokolství bylo v obcích i hasičství. Nejinak tomu bylo i zde, v Hradišti u Plzně, kde první hasičský sbor byl založen dokonce o sedmáct let dříve než samotná organizace Sokol, konkrétně v květnu 1902. Také osobnosti obou spolků se vždy dosti prolínaly. A je tomu tak i nadále, neboť současný Sbor dobrovolných hasičů Hradiště, jehož slavnou historii v knize také představíme, se pod vedením svého nynějšího starosty, rodáka a zasloužilého pamětníka Rudolfa Pytlíka (mj. dlouholetého člena Sokola) hrdě hlásí ke své obrovské tradici a přispívá nejen k formování i výchově mladých chlapců i děvčat, ale i kulturnímu životu v celé obci. Autorita Rudolfa Pytlíka je v Hradišti nezpochybnitelná a jeho pravou rukou, zejména v dlouholeté práci s mládeží, a to nejen hasičskou, je mu obětavá Zdenka Ženíšková, mimochodem aktivní členka a funkcionářka Sokola Hradiště.

Dnešní Sokol Hradiště již mnoho let nepatří pod Českou obec sokolskou. Sto let a mnoho prošlých a někdy i dosti kontroverzních politických režimů vykonal v tomto příběhu své, ale pod vedením současného předsedy výkonného výboru Jana Horného navazuje na to nejlepší, co mu tehdejší bratři zakladatelé chtěli dát do vínku. Pod Janovým vedením povstal Sokol Hradiště v roce 2012 doslova jako bájný pták Fénix z popela. Není pro nikoho překvapením, že se tento pracovitý a velmi osobitý muž obklopil obdobně smýšlejícími spolupracovníky, aby inspirovali pro své dílo ostatní. Dnešní osobnosti ve vedení, ať už to jsou Vladimír Holý, Tomáš Čapík, zástupkyně mladší generace Petra Hlaváčová, či nově příchozí velkorysý filantrop Martin Hrubý, se nejen ztožňují se všemi sportovními i lidskými ideály původních sokolů, ale představují v mnoha ohledech vzor lidské obětavosti a nezištnosti, který se jinak z naší konzumní a rozdělené společnosti zvolna kamsi vytrácí.

Knih je rozčleněna do 18 samostatných kapitol. Přeneseme se v ní časem do dob, kdy zde po několik století pyšně stával starý hradištský hamr, představíme historické budovy i památkově chráněné statky a domy zdejších historických rodů, které jejich dnešní potomci i noví majitelé více nebo méně pečlivě udržují. Zmíníme významné žijící osobnosti, jako je slavná sochařka, designérka a bývalá místní obyvatelka Eva Roučka nebo

Pohled z horkovzdušného balonu směrem k Hradišti (2014)

hokejový mistr světa z Prahy v roce 1972 Vladimír Bednář či motocyklový závodník Antonín Mareš, kterého už jsme bohužel pohřbili, ale nezapomněli na něj. Uvidíme i současnou sokolovnu stavitele Jakuba Hrubého z let 1971–1974 těsně po jejím dokončení. Prohlédneme si také slavnou restauraci „U Horbenů“, založenou Petrem Bendou a Janem Horným v roce 1992. Nezapomněli jsme ani na současnou „Plovárnu Hradiště“ z let 2012–2013, které její architektonickou podobu prvorepublikového mola vdechli společně talentovaný český architekt Marcel Hausner žijící zde v Hradišti a místní podnikatel David Šlesinger. Neopomeneme ani nové vodní dílo, malou vodní elektrárnu s Kaplanovou turbínou, které vzniklo nedaleko původního starého hamru a o jehož výstavbu se hodně zasloužil stavitel a dnes již také místní obyvatel Filip Skočovský. Zavzpomínáme na slavného filmového upírka Hrákulu, který pravidelně plnil od nového milénia zdejší přírodní amfiteátr u řeky a u jehož zrodu stáli opět starosta Lumír Aschenbrenner, Martin Kubeš a autor loga Jan Košťál.

Ale co by to bylo za vzpomínání, kdybychom si nepřipomněli historii a současnost tradičních sokolských oddílů, jako byl již zaniklý, nicméně legendární turistický oddíl pod vedením velkého Sama a laskavé Anti (v civilu to byli pochopitelně místní manželé Vladimír a Antonie Řežní), kterým prošel v Hradišti snad každý dospívající

mladý člověk. Připomeneme vám nejslavnější chvíle oddílů fotbalu, nohejbalu a volejbalu a nezapomenutelná jména dávných vůdců sokolských týmů ve sportovních bitvách, pánů Laštovků, Pytlíků, Králíčků, Holých, Buriánů či paní Semlerové. Ukážeme i současnou podobu sokolského spolku, který sdružuje a vychovává více než sedmdesát dětí všeho věku a má stále okolo 140 členů.

Na závěr se sluší poděkovat lidem, kteří stáli u zrodu této knihy. Jsou to zejména Zdeněk Červený z ÚMO Plzeň 2-Slovany, koordinátoři prací Zbyněk Suchý, Petr Flachs a Jan Horný, hlavní archivář týmu Petr Benda i chodící hradištská encyklopedie Jaroslav Ornst.

Zvláštní poděkování jsem si schoval na úplný závěr a vyslovuji jej současnému předsedovi Sokola Janu Hornému a jeho manželce paní Aleně, kteří mají ten dar dělat lidi lepšími a spojovat je. Bez jejich energie, obětavosti a lidskosti by to, co stále hrdě nazýváme patrioticky Hradištěm, nebylo tam, kde je.

Jan Motlík
duben 2019

HISTORIE HRADIŠTĚ

Dnes je Hradiště známé především jako jedno z nejvyhledávanějších výletních míst Plzeňanů. Má pro to nejlepší podmínky – leží na pomyslném poloostrově, který obepíná řeka Úhlava pouhé čtyři kilometry vzdušnou čarou od plzeňského náměstí. Tahákem je hlavně restaurace u jezu, která tady funguje téměř sto let. Jméno Hradiště odráží bohatou a dlouhou historii místa, neboť už někdy v 6. až 5. století před n. l. tady vzniklo hradiště halštatské. Už dávní obyvatelé pochopili, jak skvělé místo tady bude pro život i obranu. To druhé jim úplně nevyšlo, to první platí dodnes.

„Říkalo se tam na konci světa, v milém, po staletí opuštěném údolíčku vytvořeném ohybem řeky Úhlavy v sousedství města Plzně za kupou Homolky na jihu od města. Život od pravěké doby a ze středověku utichl na proudu v 15. století, po celých dvě stě let nebylo na celém území Hradištském ani stopy po lidském obydlí. Teprve na konci 17. století byl porušen tento klid jednotvárným klepotem hamru, ale ani to neporušilo krajinu. Vždyť vesnička, která tu pomalu kolem hamru vznikala, byla tak maličká a skrytá pod starým, pravěkým hradištěm,“ napsal městský archivář Fridolín Macháček ve své práci o historii Hradiště, kterou sepsal ve čtyřicátých letech 20. století.

„Je to jedno z nejkrásnějších obranných keltských hradišť na českém území. Nejhezčí pohled na hradiště se nám nabízí z plzeňské cesty pod Homolkou. Hradiště se nám tu představuje v celé své kráse se svými valy a příkopy jako na plastické mapě. Od severu i jihu je chráněno příkrými srázy, spadajícími přímo k Úhlavě a také k západu ke staré vsi spadá půda dosti příkře. Ostatně na toto území byl přístup ztížen močálovitou povahou půdy. Ale i od východu, směrem k dnešní nepomucké silnici, byl přístup ztížen přirozenou strží, která byla jistě před dvěma tisíci lety hlubší a divočejší, než dnešní menší úval, zkulturnovaný lukařením. Člověk ještě znamenitě zlepšil tuto ochranu. Podle strže byl ještě prohlouben mohutný příkop. Za příkopem pak bylo hradiště chráněno násepem, který je dosud nejmohutnější napříč šíjí mezi oblouky řeky. Ale i jinde na všech stranách byl navršen násep, třebaže tu bylo hradiště chráněno nepřístupným srázem, jen násep tu byl nižší. Původní valy nebyly ovšem tak lehce přístupné, jako jsou dnes po tisíciletích. To byly opravdové, nepřekročitelné hradby z hlíny, kamení a zpevněné ještě trámy a do výše byly jistě násypy zpevněny palisádami. Na valech hradiště bylo až nápadně mnoho použité ke stavbě kamene. Není pochyby o tom, že na východní straně

Pohled ulicí Na Rychtě směrem k domu, kde bývalo truhlářství Jana Černého spoluzakladatele Sokola v Hradišti, a k návěsní kapli (20. léta 20. století)

Výřez z pohlednice, pohled na Hradiště od západu (20. léta 20. století)

směrem k nepomucké silnici přimykalo se k hradišti ještě předhradí, jehož skrovnější opevnění dávno zaniklo beze stopy za tisíce let zemědělské práce.“

Historie pravěkého hradiště skončila zřejmě tragicky, spečené struskové vrstvy na dochovaných valech svědčí o tom, že sídlo bylo přepáleno a vypáleno...

Bohužel vzácná památka byla zčásti nenávratně poškozena na počátku 20. století, kdy se tady těžil písek.

V srpnu 1911 zkoumal hradiště profesor F. B. Horák, který v té době učil na plzeňském gymnáziu. Uvnitř pravěkého sídla byly nalezeny střepy z nádob, pocházející z mladší doby halštatské. Na vnitřním úpatí velkého východního valu bylo odkryto ohniště, v poli nad silnicí byla nalezena bronzová spona.

Archeologický průzkum z roku 2012 posunul úroveň poznání historie hradiště – dokázal opakované využívání této lokality, neboť na zbytky opevnění z doby bronzové nasedají hradby z pozdní doby halštatské až časně laténské a na ně ještě raně středověká fortifikace. Výzkum tak přispěl k poznání vývoje opevňovací techniky v dlouhém časovém úseku na hradišti

VÝZNAMNÉ STAVBY

Statky č. 1, 2 a 3 (zleva) v ulici Na Rychtě (1976)

Statek č. 1

Patří k nejhodnotnějším stavbám v Hradišti. Původní dům si postavil ještě před dokončením raabizačních formalit Jan Janda, který zemřel v roce 1782. Vdova Marie Anna pak dům prodala svému bratru Martinu Ottovi. Ten ho v roce 1820 předal synovi Matějovi a ten jej pak předal dál svému synovi stejného jména v roce 1862. Ten zemřel v roce 1873 a jeho žena se

Statek č. 1 (1978)

Statek č. 1 (2019)

prováděla za Vojtěcha Hucla. V roce 1902 statek zdědil jeho syn Vojtěch a v roce 1939 jeho syn Ladislav. V čele statku stojí brána z roku 1828, nejstarší v Hradišti. V obytné části původního domu se zachovala srubová konstrukce pocházející pravděpodobně z doby založení stavby před rokem 1800. V roce 1871 byl přistavěn výminek. Hostinec ve zdejší domě fungoval desítky let, za Huclů v roce 1908 se rozšířil sál a přistavěla kuchyně. V padesátých letech byl hostinec vyvlastněn a z majitelů se stali zaměstnanci RaJ. V roce 1962 zde byl ukončen provoz hostince, ten byl přestavěn na prodejnu potravin, kterou provozoval

Hostinec V. Hucla (kolem roku 1900)

Hostinec s již přistavěnou kuchyní (20. léta 20. století)

Potraviny U Hrubých (2019)

Pramen do konce roku 1990. Poté byl objekt vrácen původním majitelům.

Statek č. 2

Původní chalupu si vystavěl Matěj Kidlesz a v roce 1791 ji prodal Jakubovi Krásnému, sedlákově z Kotero-

Statek č. 2 (1976)

Statek č. 2 (2019)

va. Ten ji v roce 1800 předal svému synovi Janovi a ten zase v roce 1824 svému synovi Jakubovi. Posléze se statek dostal do majetku rodu Kouřimů a stále dál střídali majitele – byli to manželé Mattasovi a po nich ho vlastnil rod Pytlíků. Brána domu byla postavena v roce 1848. Zachovaly se i chlévy klenuté do pasů a placek. Z mohutné kamenné stodoly uzavírající usedlost od luk zůstalo zachováno jen obvodové zdivo.

Statek č. 3

V rámci raabizace dostal Josef Sieger pozemky, na kterých si postavil statek. V roce 1794 postoupil pracovník hamru Sieger chalupu svému zeti Josefu

Statek č. 3 (1976)

Statek č. 3 (2019)

Návesní kaple

Byla postavena na čtyřbokém půdoryse v lidovém klasicistním architektonickém stylu na místě původní dřevěné v roce 1846 a od roku 1958 je chráněnou památkou. V letech 2016–2017 byla zrekonstruována.

Návesní kaple (1910, 1976)

Rekonstrukce kaple (2016)

Návesní kaple dnes (2019)

Výklenková kaplička

Drobná výklenková kaplička stojí u silnice před vjezdem do Hradiště od roku 1845.

Výklenková kaplička (1943)

Výklenková kaplička dnes (2019)

Kaplička u cesty (1910)

SOKOLOVNA, HOSPODA A PLOVÁRNA

Výstavba hospody a přilehlých prostor pro sportování probíhala v Hradišti na břehu řeky Úhlavy v několika etapách. Kolem roku 1925 byla postavena hospoda (U splavu) a malý sál, který se na cvičení odděloval paravánem. Ve třicátých letech (kolem roku 1937) došlo k prodloužení sálku, bylo postaveno jeviště a kulísárny. V roce 1954 byly vybudovány dřevěné šatny pro plovárnu. Později (přibližně kolem roku 1958) byla realizována přístavba předsálí do stráně a hospoda se rozšířila směrem k řece.

Na začátku sedmdesátých let byla dokončena přístavba tělocvičny k řece a přestavba verandy. Vše proběhlo v akci Z (16 500 brigádnických hodin), stavitelem byl Jakub Hrubý, stavební dozor vykonával Pravoslav Karhan.

Od roku 1992 fungovala hospoda v Hradišti pod jménem U Horbenů. Po velké rekonstrukci hospody a přilehlého okolí je celý areál od roku 2012 známý Plzeňanům jako Plovárna Hradiště.

Výčep a sokolovna v Hradišti (30. léta 20. století)

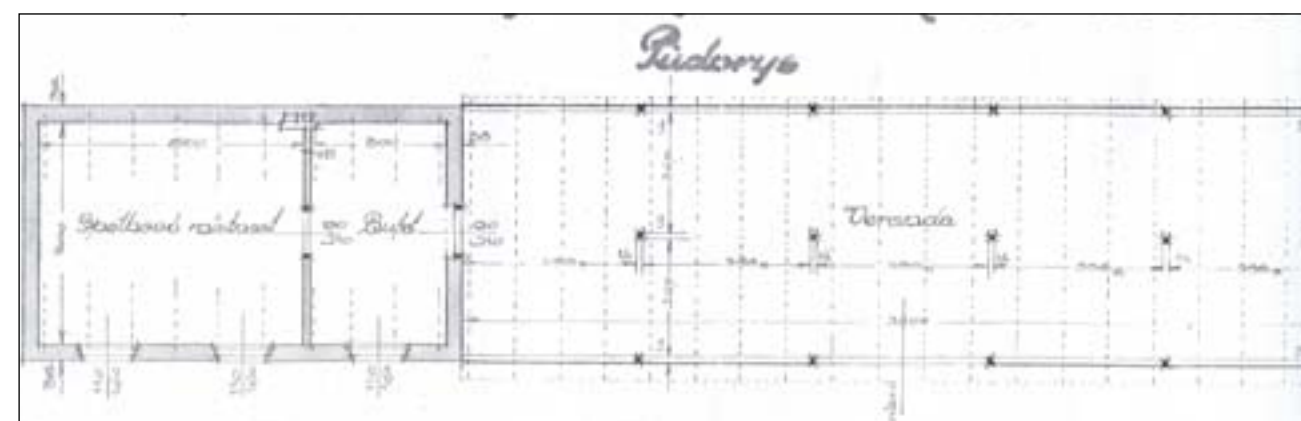
Původní sokolovna a výčep. Zajímavostí fotografie je v popředí první plzeňské taxi. (po roce 1925)

Situační plán sokolovny v Hradišti (1924)

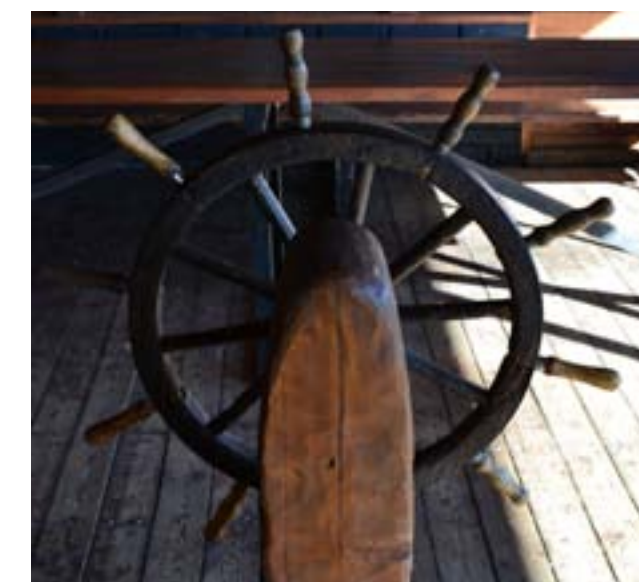
Žádost Sokola v Hradišti o kolaudaci sokolského pavilonu (1925)

Plán na výstavbu spolkové místnosti, bufetu a verandy (1924)

Pohledy na současnou podobu areálu Plovárna Hradiště (2015–2019)

AKCE V HRADIŠTI

Hradištský pěvecký sbor (20. léta 20. století)

Divadelní představení v sokolovně, horní řada zleva Věra Štruncová, Ladislav Hucl, Bohumila Rumlová, Marie Štěpánková, paní Hanzlíčková (režisérka), Miluška Andrllová a Marie Fastová, spodní řada zleva Rudolf Lev, Miluška Bublová a Sláva Král (konec 50. let 20. století)

Mikulášská v sokolovně (1958)

Dětský den na fotbalovém hřišti, závod na koloběžkách (50. léta 20. století)

Dětský den (1965)

Stanování na hřišti v rámci Dětského dne (1965)

Dětský den na hřišti, vzadu zleva Milan Hofricht, Láďa Oliberius a Vlastimil Pytlík, na stupních vítězů přebírá cenu Vlasta Chmelíková od Marie Oliberiusové (1965)

Nástup cvičenek na fotbalové hřiště (60. léta 20. století)

PS HOMOLKA, oddíl KOMETA, je nezisková organizace. Již 25 let pravidelně pořádá v Hradišti tři akce pro veřejnost: Dětské maškarní odpoledne, Dětský den a Mikulášsko-pekelný rej. Dále pro děti připravuje podzimní a velikonoční prázdniny na turistické základně v Újezdě u Plánice a letní tábor ve Žluticích. Na snímcích akce z posledních let.

Od roku 2012 začali plzeňští otužilci pořádat pravidelná setkání na Plovárně v Hradišti. Vždy na Štědrý den krátce po poledni si jdou společně zazpívat koledy a zaplavat. Velikonoční plavání se koná vždy o velikonoční neděli. Také probíhá křest nových členů. Od roku 2016 po příchodu plzeňské zpěvačky Vladky Bauerové mezi otužilce vždy koncem března pořádají Otužilecký candrbál v hradištské sokolovně.

OBSAH

ÚVOD.....	3
HISTORIE HRADIŠTĚ.....	6
VÝZNAMNÉ STAVBY.....	18
POVODNĚ.....	28
OSOBNOSTI.....	31
SOKOLOVNA, HOSPODA A PLOVÁRNA.....	34
SOKOL HRADIŠTĚ.....	56
SPORTOVIŠTĚ.....	62
FOTBAL.....	66
NOHEJBAL.....	76
VOLEJBAL.....	80
TENIS.....	84
SPORTOVNÍ PRŮPRAVA DĚTÍ.....	85
HASIČI.....	88
CVIČENÍ ŽEN.....	94
TURISTICKÝ ODDÍL.....	96
AKCE V HRADIŠTI.....	100
ZAJÍMAVOSTI.....	110